

NIETREFNY (77) ai

nietrefny (44), **nietrafny** (33); nietrefny *LubPs* (5), *RejWiz* (3), *RejFig*, *RejZwierz*, (4), *GórnDworz* (6), *RejPos* (2), *RejZwierc* (16), *BudBib*, *ZawJeft*, *Calep*, *Phil*; nietrafny *MurzNT*, *BielKom*, *Mącz* (21), *LeovPrzep*, *BielSat*, *KarnNap*, *Calag*, *WierKróc*, *BielRozm*; nietrefny: nietrafny *RejRozpr* (1:1), *MycPrz* (1:1), *PaprPan* (1:2).

W pisowni łącznej (63), *w rozłącznej* (14).

Oba e oraz a jasne (w tym w a 3 r. błędne znakowanie).

sg m N nietrefny (13). ◇ G nietrefn(e)go (1). ◇ D nietrefn(e)mu (1). ◇ A nietrefny (3). ◇ I nietrefnym (3). ◇ f N nietrefnã (5). ◇ G nietrefn(e)j (3). ◇ A nietrefnã (2). ◇ L nietrefn(e)j (1) *RejZwierc*, nietrafnyj (1) *MurzNT*. ◇ n N nietrefn(e) (4). ◇ G nietrefn(e)go (24). ◇ A nietrefn(e) (2). ◇ I nietrefnym (1). ◇ L nietrafnym (1). ◇ pl N subst nietrefn(e) (2). ◇ G nietrefnych (3). ◇ A subst nietrefné (5); -é (1), -(e) (4). ◇ I m nietrefn(e)mi (1). ◇ L nietrefnych (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVII w.

1. *Taki, który nie przystoi, niestosowny, niesłuszny, nie podobający się, obrzydły, godny nagany, zasługujący na potępienie; absurdus Mącz, Calep, Cn; illepidus, inconcinnus, ineptus Mącz, Cn; frigidus, indecorus, inscitus, insulsus, inurbanus, non aptus Mącz; a(b)normis, agrestis, barbar(ic)us, crassus, frutex, grandiscapius, illaudabilis, illevigatus, impexus, impolitus, incomis, incompositus, incomptus, inconditus, incultus, inelegans, infacetus, informis, inornatus, invenustus, non exasciatus, pinguis, rudis, rustic(an)us, semipaganus, (sub)horridu(lu)s, supinus, verrucosus Cn (42) : RejRozpr K4; Droęę tę rãcz mi [Boęę] oznãymić po ktorey mam chodzić/ Abych ni nacę nyetrefnego thu nye mogł vgodzić LubPs ee5; RejWiz 2; Lecę gdy łie to [wolność] zãbãwi/ nietrefnym nałogiem/ Iãko nã płoney roli/ tãk leęę odłogiem. RejZwierz 50v, 51, 75, 123; Concinnus, Trãfny/ Chędogy/ Ochędożony /Wyłmukniony. Inconcinnus, Nietrãfny/ Profty. Mącz 54b; Decorus, Piękný/ Wdzyęczny/ czilfey ołoby/ Vrodżywy [...] Indecorus contrarium Decorus Niepoczełny/ Nieforemny/ Nietrãfny. Mącz 79d; Ineptus, Niegodny/ nietrãfny. Non aptus, Teę mierziony. [...] Inepti mores, Nietrãfne/ Błãzenskie obyczãye. Mącz [169]c; Inscitus, Nietrãfny/ niewmieęętny nieforemny/ gruby/ nierozumny/ głupi. Mącz 372d, 1d, 13b, 137b, 189b, 223c (17); łtrzeęę thego pilnie/ żeby zã czym niethrefnym nie przyłzedł we złe mnimãnie tãm/ gdzie o dobre naiwięęcy łtoi GórnDworz Bb6v, D, Dd3; gdyę kãżda godzinkã iãkoękolwiek nam/ á zwłãłzcã w nietrefney łprołnołci/ vplynie/ iuę nie nãłzã ielt RejZwierc 62v; To ielt fortunny co złotu pãnuie/ A nietrefnego nie nã łię nie cęuie. RejZwierc 229v; gdy cęãs brãcia mili [...] Będziecie mieć/ cęćcieę to kiedy gdzie moęecie/ Iedno ięby poćciwie nikogo nie draęniãc/ A nietrefnemi żãrty łãmi łie nie błãżniãc. RejZwierc 239v, 46, 239v, 241v, 243, 267; KarnNap F2v; ZawJeft 23; Calep 10a.*

W charakterystycznych połączeniach: nietrefna(-y) biesiadka, nałog, przypadek, przysada (3), sprośność, sztuka, żart; tak nietrefny (2).

Wyrażenia: »nietrefne podobieństwo« = zły przykład (1): A chcelezi áby onã [żona] byłã tobie wierna/ łkromna/ trzeęwã/ we włzem pomierna/ thãkę łie teę ty zãchoway przećiwko niey/ y tãkie iey przykãłady s łiebie daway. A nie vkãzuy iey żãdnego nietrefnego podobiełntwã po łobie. (marg) Zły przykład złęgo cęyni. (-) RejZwierc 34v.

»nietrefny postępek« (2): *GórnDworz* C5v; Tákże też dobry tżłowiek zły tżáfem może być. Co fie też w łtaniech wielkich y máłych náyduie. A nie tráfny poštěpek w wielu pokázuiie. *WierKróc* B2.

Szereg: »zbytni a nietrefny« (1): á což rozumiełz ielłize też tám oná niewinna dułzyczká nápoły nie obumrze? widząc á czúiąc ták zbytnie á thák nietrefne przypadki około fiebie. *RejZwierc* 60v.

2. *Nie taki jak należy, nie nadający się, nieodpowiedni, niewłaściwy (bez oceny moralnej)* (8) : Pomni ná to czytedlniku miły/ By fie według miáry wierłze czćiły/ Rozne w łobie máią záchowanie/ Kto nie baczy nie tráfne czytánie/ Ale kto z ich miáry nie wykroczy/ Dobrze fie wierłz w czytániu potoczy *BielKom nlb* 7; *RejFig* Ee; Hic vestitus est satis magnificus sed gratia caret. Szátá w prawdzie yeft páńska kolztowna ale [!] nietrafna [!] álbo nie trafnym [!] kroyem. *Mącz* 149a, 476b.

W przeciwstawieniu: »dobry ... nietrafny« (1): pán Chrístus gdy tu wykładá ktoby był na dobréi ziemi zaśiany/ a kto na nietrafny niewłpominá mądrości ani głúpstwa *MurzNT* 116.

W charakterystycznych połączeniach: *nietrafne(-y, -a) czytanie, kroy, szata*.

Wyrażenie: »nietrefny postępek« (2): potrzebá nam łobie rozmyłnie poczynác á *cum magno iudicio futura pericula*, kthoreby ná nás w thym tho Páńłtwie przyść mogły/ z náłzego nie trefnego poštěpku/ vwážác/ byłmy ná fie nie nárzekáli *MycPrz* II A3v, I A4v.

3. *Niedogodny, uciążliwy, niepomyślny, niepożądany; importunus* *Mącz*, *Calag* (27) : Bo y prawdá gdy nietrafna Y tá nie zázwdy miełtcá ma *RejRozpr* E4; iáko fie wierni w záfrafłowánych myłłach/ y w inych niethrefnych przypadkach łpráwować máią. *LubPs* R4v, V2, Z5 [2 r.]; *RejWiz* 120v, 141; *Mącz* 266b; *LeovPrzep* A4; A chocia thá [*białogłowa*] będzie cnotliwą/ iednák rópułnym łmiechem/ zbytne bełpieczná/ á łwiegotliwą mowá/ przypráwi fie o nietrefná łławę. *GórnDworz* Xv, K6v; *BielSat* D; A chociayby też y co nietrefnego na nas przypáđło/ iż ielłi będziem dułác iemu/ iż fie tho pewnie obroci w pociechy náłze. *RejPos* 51v; *BielSat* D; Nie trefna więc tho zázwdy bywa grozá/ W wieczor fie kijá bać ráno powrozá. Nie łmáczne owo więc bywáią łwięťá/ Siedzác w powrozie á na nogach pęťá. *RejZwierc* 221v; Kázda rzecz ktora bez rozmyłłu bywa/ Nietrefny koniec zázwdy rádá miewa. *RejZwierc* 228v, 138, 139v; ielłiby fie co nád nádzieię przytrefiło/ ábo iákie nie trefne pofelłtwo przyłzło [*vel et nunciaretur quid difficile*] do tych co w ziemi miełzkáią/ żeby łobą nie trwożyli *BudBib* 2.*Mach* 9/24; Gdy był [...] powázan [*Gracchus*] zázraz zhárdzyał s tego/ Począł na lud wymyłłác wnet což nietrefnego. Kazał role pomierzác *PaprPan* [Hh]5, Tv; *Calag* 526b; *BielRozm* 24; A kto tákowe ludzi wzgárdza/ kto ie w mniemánie nietrefne podáie/ kto im powinney vcźciwości nie wyrządza/ *proditor patriae merito existimandus* *Phil* 14.

W charakterystycznych połączeniach: *nietrefna(-y, -e) biesiada (2), dzieje, gody, groza, koniec, mniemanie, nowina, prawda, przypadek, sława*.

Wyrażenie: »nietrefna przymowka« (2): Iuż niethrefnych przymówek od niego [*od pijanego*] ledá ocz łnádnie fie náłłuchałz/ bo mu fie by nalepiey włztyko opák widzi *RejZwierc* 62, 29v.

Szeregi: »nietrefny a sprzeciwny« (1): Ale zálię nád łwięťym á nád wiernym Páńłkim gdy fie co nie trefnego á łprzećiwego dzyeie *RejPos* 330.

»trafny, nietrafny« (1): A iż dom twoy tu w Polłczće był tákowey cnoty/ Ze fie óń opieráli iák o mocne płoty/ Włztyki tráfne nietrafne dzyeie tey korony *PaprPan* A4v.

Synonimy: 1. głupi, gruby, nieforemny, niemądry, niemisterny, nieobyczajny, nierozumny, niesłuszny, nieumiejętny, niewdzięczny, prosty, sprosny, szkarady; 2. niesłuszny, niewłasny; 3. niemily, niesmaczny, niewczesny, przeciwny, uciążliwy.

Cf **TREFNY**

KK